

ОДБРАНА

Специјални прилог број 132

ШКОЛА НАЦИОНАЛНЕ ОДБРАНЕ

*„Официри су ослонац војске,
а војска је ослонац државе.“*

Војвода Живојин МИШИЋ

НАЧЕЛНИК ШКОЛЕ ПУКОВНИК ВАНРЕДНИ ПРОФЕСОР ДР МИРОСЛАВ ТАЛИЈАН

ОФИЦИР ЈЕ ВЕЧИТИ

Обележавање значајног јубилеја већ неколико недеља је најважнија споредна ствар у Школи националне одбране. Ништа није препуштено случају, тако да се већ сада зна да ће 9. и 10. новембра бити организовани најпре форум са четири тематске целине, а затим и научни скуп на коме ће се разматрати стратегија у општем смислу, војна стратегија и оператика, оперативна вештина, командовање и руковођење, логистика одбране и поједини великани војне научне мисли у нас.

Ново друштво биће друштво знања, тврди пуковник и ванредни професор др Мирослав Талијан, начелник Школе националне одбране, данас највише војне школе у Србији. Знање ће бити кључни ресурс 21. века, а посленици и власници знања биће доминантна група на тржишту рада. Официри у том погледу не смеју да заостају.

– Официри живе животом своје, војничке, професије. Иако желе да напредују, а то је иманентни део наше професије, не смемо изгубити из вида потребу, нужност чак, да се непрекидно образујемо, да перманентно сазнајемо и усавршавамо се. У школи, поред основне и најважније обавезе, а то је едукација перспективних официра, имамо још једну, не мање важну улогу, а то је да код њих развијамо мотивацију за учење, обуку и усавршавање. То је у наредним деценијама најважнији услов развоја војске, држања корака са светом и временом у коме живимо – каже пуковник Талијан.

Нема сумње да су стално учење и усавршавање постали саставни део официрског посла и приоритетне обавезе војних организација, установа и јединица. Преношење научног и сте-

ченог знања на друге јесте обавеза савременог официра, тврди пуковник Талијан и у тој мисији види велики значај школе којој је на челу.

– Током шест деценија, колико постоји највиша војна школа у Србији, под различитим именима, наравно, најсвеобухватнија војна знања у њој је стекло више од девет хиљада каријерних официра. Они су представљали елиту војне професије у нас. Али, нису само официри с ових простора завршили нашу највишу војну школу. Од 1955. до данас, на Бањици су највише војно знање стицали и официри страних армија, њих више од 380 из 17 различитих земаља, чак и представници оружаних снага великих сила. У Школи националне одбране, на различитим нивоима образовања и усавршавања, своје војно знање припадници страних армија и данас обogaђују каже пуковник Талијан и додаје да то ни најмање не чуди, ако се зна да наша војска и њени официри уживају велики углед у свету.

– На четири нивоа усавршавања, од основног Командно-штабног курса, преко Командно-штабног и генерал-штабног усавршавања, па до Високих студија безбедности, полазници

савлађују општу и војну стратегију и оперативну, али и многе делове наставних садржаја који се изучавају на елитним универзитетима у свету. У нашој школи предавали су или предају и професори из иностранства, као што и наши предавачи своје знање преносе на официре страних армија, не само овде, него и у иностранству. Веома тесно сарађујемо с високим војнообразовним установама и ратним школама САД, Русије, Кине, Чешке, Норвешке, Белгије, Велике Британије... Поред официра, овде се за обављање веома сложених и одговорних дужности у области безбедности оспособљавају и руководиоци и менаџери великих привредних система, али и најодговорнији државни руководиоци – каже пуковник Талијан.

УЧЕНИК

Готово 70 одсто наставе одвија се на терену. Бројна су командантска извиђања, или студијска путовања у центре војне и политичке науке. Путује се од Москве до Брисела, изучавају и руска и америчка, и кинеска и индијска војна школа. Савремен и модеран наставни план и програм подразумева и савремену материјалну, наставну базу. Због тога се у Школи националне одбране користе најсавременија достигнућа у области едукације, попут „учења на даљину“ или програма за симулације. Војна карта више није само на папиру, већ и на монитору рачунара, у 3D технологији. Виртуелни ратови и битке постали су саставни део усавршавања будућих команданата и стратега, а јединице којима командују више не иду на маневре, већ

се „окупљају“ у рачунарима величине лаптопа или таблета. Професори су експерти и војних и информатичких наука, а нису малобројни ни странци.

– Наставне планове и програме креирамо на основу својих искустава, богате историјске и војне, па што не рећи и ратне традиције, али и с ослонцем на најновија теоријска достигнућа у области стратегије и оператике, као и других војних наука. Морамо да схватимо сутра како нас оно не би изненадило. Изучавамо и најсавременије безбедносне претње и изазове, чинимо, дакле, све да препознамо сутрашњицу и доведемо је у садашњост – каже пуковник Мирослав Талијан, начелник наше највише војне школе, чији

се значајан јубилеј обележава почетком новембра.

– Радно свечане активности које смо припремили за обележавање јубилеја почеће 9. новембра, својеврсним сабором на коме ће се окупити наши ветерани, досадашњи начелници Школе, затим њени најбољи полазници. Наравно, неће бити места за све. После подне организоваћемо форум са четири тематске целине, на коме ће своја излагања имати наши еминентни стручњаци и експерти из војске и ван ње. Биће речи о актуелним безбедносним изазовима и ризицима, о Војсци Србије у мултинационалним операцијама, о знањима потребним за решавање ововремских проблема и претњи, али нећемо заборавити ни нашу традицију. Наше славне војсковође, доказани и признати стратеги из Првог светског рата добиће своје заслужено место на једном од панела – каже пуковник Талијан.

Обележавање 60 година високог војног школства у Србији наставља се и сутрадан, 10. новембра.

– За нас у Школи националне одбране обележавање јубилеја је већ неколико недеља најважнија споредна ствар. Ништа није препуштено случају, тако да већ сада можемо рећи да, поред форума, организујемо и научни скуп на коме ће се разматрати стратегија у општем смислу, војна стратегија и оператика, оперативна вештина, командовање и руковођење, логистика одбране а биће речи и о појединим великанима војне научне мисли у нас. На том научном скупу учествоваће бројни експерти из области безбедности из земље и иностранства. Биће то наши професори који су некада овде предавали, или који данас своје знање преносе на полазнике различитог нивоа усавршавања, али и еминентни представници научне мисли ван војске. Наравно, учествоваће и гости из иностранства, свакако из армија и земаља с којима одавно веома квалитетно сарађујемо – закључио је пуковник Мирослав Талијан. ■

ВИСОКО ВОЈНО ШКОЛСТВО У СРБИЈИ

ШЕСТ ДЕЦЕНИЈА ШКОЛЕ НАЦИОНАЛНЕ ОДБРАНЕ

Српско високо војно школство дало је, кроз историју, мноштво изразито даровитих и веома успешних војних команданата који су извојевали бриљантне победе у Првом, али и каснијим ратовима у којима је српски народ плаћао цену опстанка на овим просторима

Шест деценија високог војног школства у Србији, односно настанак и развој Школе националне одбране, највише савремене војне школе на овим просторима, наслања се на образовање у Вишој школи Војне академије и генералштабну струку у Краљевини Србији и Краљевини Срба Хрвата и Словенаца, односно Краљевини Југославији. Кроз дугу историју Србије, у тим војним образовним установама

школовали су се сви руководећи кадрови њене војске.

Крајем 19. и почетком двадесетог века Србија је доживела снажан напредак у свим областима друштвеног живота, а највећи у просвети, привреди и војној организацији. Од земље заостале у техничком погледу, до пред балканске ратове Србија је израсла у средње развијену европску државу са солидним степеном индустријализације и техничке развијености. Упоредо са државом развијала се и српска војска, односно њена ратна вештина. Пред Први светски рат српска војска имала је више од 2.000 школованих официра.

Ти официри су у ослободилачким ратовима од 1912. до 1918. године, на српском и балканском ратишту, потврдили стечена војничка знања, показали високо умеће у командовању јединицама, изузетно херојство и непоколебљиви патриотизам у одбрани своје отаџбине. Дело тих српских ратника, њихове победе у 19. веку, балканским ратовима и Првом светском рату, пример су како се стиче и од туђина брани слобода своје земље.

Развој нашег високог војног образовног система одвијао се у више фаза и у свакој од њих највиша војна школа имала је другачије име, мењали су се

наставни планови и програми, као и време трајања школовања, али циљ је остајао исти – школовање за највише војне дужности, уз остваривање захтева који су наметали улога и задаци војске у припреми за одбрану земље. Тај је развој био тесно повезан са развојем српске војске, која је на својим леђима изнела терет ослободилачких ратова у 19. и 20. веку. Војска је, заправо, била ослонац и заштита националне идеје о стварању модерне српске државе у 19. веку – Кнежевине и Краљевине Србије.

У другој половини 19. и почетком 20. века многи најбољи српски официри школовали су се и у иностранству. Након повратка у Србију они су обављали значајне дужности у војсци и одиграли значајну улогу у њеном развоју. Захваљујући њима српска војска је у другој половини 19. века добила модерну организацију и формацију, савремена правила и створила услове за писање војне литературе засноване на савременим схватањима, традицијима и искуствима српске војске.

Официрски кадар српске војске школован у Србији пресудно је утицао на прве и укупне савезничке победе у Првом светском рату. Његово учешће у командовању армијама, херојство

при пробоју Солунског фронта и изузетно брзи темпо напада после пробоја задивили су не само савезничке него и команданте непријатељевих армија.

Виша школа Војне академије била је намењена за специјалистичко образовање официра српске војске. У току школовања стасао је свестрано образовани официрски кадар, који се у мирnodопским условима веома успешно потврдио на разним дужностима.

Почеци највишег школовања код нас датирају од времена када је у Војсци Кнежевине Србије створена генералштабна служба, што је захтевало формирање одговарајуће генералштабне школе или курсева на којима би се решавали практични задаци. У Војсци и Морнарици Краљевине Југославије овај облик усавршавања реализован је преко генералштабне струке чији је носилац припрема и организације био Генералштаб. Непосредно пред крај Другог светског рата у Југославији се организује Виша школа (курс) Генералштаба Југословенске армије као претеча будуће Ратне школе.

Закон о Војној академији

Највиши ниво школовања официра у српској војсци постоји од формирања Војне академије у Краљевини Србији 1880. године. Законом о *устројству Војне академије* из 1880. и његовом каснијом доградњом, установљена је Виша школа Војне академије у трајању од две године, која је била намењена за стицање вишег стручног образовања официра. Међутим, због недовољног одзива кандидата, Виша школа отпочела је с радом тек 1884. године, након усвајања новог закона о Војној академији који је унео одређене измене у погледу услова за упис у ову школу. Уместо капетана друге класе, по новом закону право на упис у Вишу школу имали су официри чина потпоручника или поручника свих родова војске који су завршили Нижу школу Војне академије, провели у трупи најмање годину дана и у међувремену положили пријемни испит.

Закон је, поред осталог, био израз велике потребе да се на основу искуства из рада Артиљеријске школе и ратне праксе, школовање прилагоди

МИШИЋ О ОБРАЗОВАЊУ ОФИЦИРА

О научном духу и методама, који су владали српском војском почетком 20. века, говорио је и војвода Мишић у својим честим предавањима и иступањима у највишим војним школама. У свим модерним војскама, говорио је велики војвода, у војскама оних држава које имају своје велике државне циљеве, своје националне тежње и које високо уздижу свој народни понос, обраћа се највећа пажња и старање да се официри што више и што јаче умно обогате, да се у њих образују карактер и срце, јер је несумњиво да су те две врсте образовања извор и свих других благородних и моралних врлина. „Само онај официр, који је јак умом и богат моралом, појмиће потпуно своју дужност и похитаће одважно на бојиште да стане на браник своје отаџбине.“

потребама државе, а њени програми направе у складу са достигнућима ратне вештине и по угледу на више школе у другим земљама. Виша школа Војне академије основана је 20. јула 1884. на основу Закона о устројству Војне академије који је усвојила Народна скупштина. Наведеним законом Војна академија дели се на Нижу школу са трогодишњим курсом за спремност трупних официра и на Вишу са двогодишњим курсом за више стручно образовање.

Законом из 1884. године прописано је да у Вишу школу може ступити официр закључно са чином капетана друге класе који је завршио Нижу школу, био у трупи три године и оцењен као добар стројеви официр, нежењен и није старији од 30 година и који положи пријемне испите из предмета које пропише министар војни. Уз мање измене, начин полагања испита задржан је до почетка Првог светског рата.

Од 1884. до 1912. године школовање је завршило 20 класа. Двогодишње школовање од 1884. године до 1914. године завршило је 439 официра. Због балканских ратова и Првог светског рата 21. класи прекинуто је школовање. Виша школа обновила је рад 1920, и то тако што су слушаоци поменуте класе, који су 1914. године прекинули школовање, уписали другу годину. Због потпуно нових услова живота и рада у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца, прописано је ново правило о раду Војне академије. Такође, коригован је и наставни план.

Предмет *Стратегија* изучавао се у обе године школовања. Уредбом министра војске и морнарице регулише се број предмета и начин њиховог изучавања. Такође, Уредбом из 1927.

године кандидати за Вишу школу нису могли бити старији од 32 године.

Почетком 20. века у војном школству у Србији учињене су позитивне промене у вези са стварањем савременог официрског кора. Наставни планови знатно су осавремењени, а извођење наставе, комбинацијом теоријске и практичне обуке, побољшано је и интензивирано. Напори су улагани да се осавремени наставни процес, побољша систем школовања, подеси његово трајање, уведе нови кадар према потребама српске војске и њеним задацима.

У наредним годинама НПП за Вишу школу дограђиван је и прилагођаван потребама школовања. Све класе Више школе изучавале су предмете по сличним наставним плановима и програмима. Наставним планом и програмом из 1937. године циљ школовања у Вишој школи Војне академије био је да: (1) слушаоци добију више војнонаучно образовање и основе потребних знања за више командовање, да развију моћ правилног и самосталног размишљања о рату и ратној вештини, (2) васпитање у духу највише оданости својој позиви, да се васпитају и оспособе за највећа пожртвовања и напрезања, као и за највећу марљивост и тачност у вршењу додељених послова.

Генералштабно усавршавање није постојало у оквиру редовног школовања официра пре Другог светског рата, како је то било за командноштабни ниво у оквиру Више школе Војне академије. За потребе највишег нивоа командовања до почетка Другог светског рата официри су оспособљавани кроз генералштабну службу, чији је носилац био Главни генералштаб. Та специјализована, највиша струка у срп-

ској војсци, с временом се развијала и усавршавала као потреба модерног начина ратовања, у коме је командовање обавезно подразумевало садејство различитих родова војске, што се могло постићи правилном координацијом свих субјеката који су учествовали у рату. Официри који су примани у генералштабну службу морали су претходно да прођу теоријски и практичан део наставе на курсу у трајању од две године и да положи испите пред посебном комисијом Генералштаба, после чега су добијали звање генералштабног официра.

„Законом о устројству војске” из 1883. генералштабна струка дефинисана је као главна струка, а већ следеће године, новим уређењем Генералштаба, одређено је да се њоме баве генералштабни официри од капетана друге класе до пуковника, чиме је детаљније дефинисан и њихов делокруг рада. У Генералштабу је било 26 виших и 20 нижих генералштабних официра. Њихов задатак био је да прибављају, оцењују и уређују материјал потребан за војне операције, проучавају војно-политичка питања и учествују у усаглашавању употребе појединих родова и струка.

Према Уредби о генералштабној струци из 1902. године, приправници који испуне све услове стичу право да полажу испит за чин мајора и уједно прелазак у генералштабну струку.

Усмени део испита полагао се из: Тактике, Стратегије с примерима, Генералштабне службе, Начела за организацију и администрацију војске, Војне географије Балканског полуострва, Фортификације, Историје ратова и Међународног права. Писмени испит

састојао се од решавања два тактичка задатка, први из Тактике у вези са генералштабном службом а други из Градске војне или борбе око јако утврђених положаја. По положеним испитима, а на предлог генералштабне комисије, приправник је стицао право за унапређење у чин генералштабног мајора.

Генералштабна струка попуњава на је официрима који су завршили Вишу школу Војне академије или одговарајући ниво школовања у иностранству. Изабрани кандидати које је бирао Генералштабна комисија проводили су две године на раду у Главном генералштабу, решавајући тактичке задатке, учествујући у генералштабним путовањима, маневрима, ратним играма и извршавајући друге послове.

Крај Првог светског рата и формирање Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца довели су и до формирања нове војске. Победама ованчана српска војска уложила је у нову војску све најбоље што је имала: кадар, знање и славу. У периоду између два светска рата у Југословенској војсци задржана је слична организација школовања и усавршавања официра коју је имала Србија. Један од првих задатака пред којим су се нашле нова држава и њена војска односио се на задовољење повећаних потреба за школованим официрским кадром. Током рата и непосредно после његовог завршетка кор активних официра био је десеткован, а у нижим чиновима и преполовљен.

Уредбом из 1920. године, која је заменила пређашњу (1902), било је прописано да се Главни генералштаб стара о одржавању научне спреме виших комананата и генералштабних офици-

ра и о њиховом усавршавању у командовању и вођењу. Избор за приправнике за генералштабну струку обављао се на основу конкурса који је сваке године објављивао Главни генералштаб. По успешно завршеној припреми (две године), кандидати за генералштабне официре полагао су испит пред генералштабном комисијом из предмета Тактика, Стратегија, Генералштабна служба и Фортификација. Испит из Тактике полагао се усмено и писмено (решавање тактичког задатка). Испити се нису могли понављати.

Под утицајем совјетске војне мисли

Након завршетка Другог светског рата генералштабни официри нове војске стварани су постепено. Наставним плановима и програмима од њих су захтевана широка војностручна знања за највише нивое организовања, припреме, употребе и обезбеђења војске у миру и рату. Њихово школовање и усавршавање и укупан развој није текао независно од развоја војске, војне организације, Генералштаба. Развојем војне организације трасиран је пут, место и задаци генералштабног официра и особине које треба да има генералштабни официр или уопште официр који се бави штабним пословима у највишим командама стратегијског и оперативног нивоа.

Основна карактеристика садржаја стручног образовања са становишта изграђености теорије ратне вештине била је у томе што су наша гледања и схватања тада, у основи, била под утицајем совјетске војне мисли и праксе. Могућности државе биле су мале да за тако кратко време, после Другог светског рата, изгради сопствене погледе и опредељења. Схватање извођења операција у евентуалном рату углавном се заснивало на искуствима из Другог светског рата, а посебно искуствима из совјетско-немачког рата, који је имао све карактеристике фронталног облика рата. Ово је пресудно утицало на схватање и разумевање проблема тактике, оператике и стратегије.

Трансформацијом Војне академије у Више војне академије створени су услови за прелазак на највиши ниво школовања и на његово релативно оса-

ПРЕДМЕТИ НА ВИШОЈ ШКОЛИ

По Закону о устројству Војне академије из 1880. године предвиђено да се на Вишој школи изучавају следећи предмети: Стратегија са критичком оценом неких ратова, Тактика великих тела, Савремена стална фортификација, Начела државне администрације, с нарочитим погледом на војну администрацију и на њено уређење код нас, Начела политичке економије и статистике, Војна статистика и географија Балканског полуострва и суседних земаља, Основи међународног и ратног права, Генералштабни послови, Француски и Немачки. Касније су уведени предмети Историја ратне вештине (1895), Картографија, Нацртна геометрија и Јахање. Наставни план је више пута дорађиван а Указом из 1901. године, предмет Историја ратне вештине и Стратегија обједињени су у један предмет под називом Историја ратне вештине са стратегијом.

НАСТАВНИ ПЛАН И ПРОГРАМ

Према НПП из 1937. године у Вишој школи изучавани су следећи предмети, прва година: Тактика (210 наставних часова), Стратегија (60), Фортификација – стална (30), Историја ратне вештине (150), Војна географија (60), Оперативна генералштабна служба (60), Позадинска генералштабна служба (60), Економска политика са науком о финансијама и привредно-индустријском организацијом земље за мобилизацију и рат (30), Међународно јавно и ратно право (30), Језици – немачки, француски или италијански (60), Јахање (60) и Борење сабљом (60); друга година: Тактика са помоћним службама (270), Стратегија (60), Фортификација – пољска (60), Историја ратне вештине (180), Оперативна генералштабна служба (30), Економска политика са науком о финансијама и привредно-индустријском организацијом земље за мобилизацију и рат (30), Војно морнарство (30), Језици – немачки, француски или италијански (60), Јахање (60) и Борење сабљом (60).

мостаљивање. Посебно је значајно образовање Више војне академије Југословенске народне армије 1. фебруара 1952, у чијем су саставу биле Школа тактике и Школа (курс) оператике (1950–1953).

Реорганизацијом војног школства 1948. од војних академија формирана су „училишта” по видовима, родовима и службама, док је Виша војна академија (ВВА) основана и почела са радом 1. октобра 1948. године. Њен први командант, а касније управник био је генерал-потпуковник Велимир Терзић. Прву класу слушалаца школске 1948/1949. године сачињавали су виши официри и генерали. Школовање је трајало две године. У току школовања, у оквиру ВВА, у школској 1949/1950. години уследило је и организовање факултета. Формирано је шест војних факултета: општевојни, обавештајни, артиљеријски, инжењеријски, везе и позадине. Факултети су били потчињени Управи академије. На општевојном факултету школоване су

две класе. Прву годину сачињавали су слушаоци који су завршили прву годину школовања 1948/1949. године у ВВА, изузев групе генерала, и имала је шест наставних група. Другу класу сачињавали су новопримљени слушаоци на првој години школовања и имала је пет наставних група. На осталим факултетима школована је прва класа, а сачињавали су је новопримљени слушаоци на првој години школовања. Имала је девет наставних група.

Наставни планови и програми нису били јединствени. Сваки факултет имао је свој НПП. На општевојном факултету изучаване су све јединице од одељења до армије, а на родовским факултетима од пука до армије. Тежиште на свим факултетима било је изучавање дивизије и корпуса. Циљ школовања на општевојном факултету био је оспособљавање слушалаца за командне дужности за јединице нивоа пук – дивизија и за рад у органима ових и виших команди, а слушалаца факултета

родова за командовање јединицама родова нивоа пук – бригада и за рад у органима родова у вишим командама и Министарству за народну одбрану. Увођење факултета, дуплирање НПП, планирање наставе, материјално-техничко обезбеђење показали су се нерационалним и трагало се за новим и целовитим решењима.

Школа тактике

На основу решења Министарства за народну одбрану 1952, укинута су војни факултети и уместо њих формирана је Школа тактике. Не постоји оригиналан документ о формирању Школе тактике. Наставним планом и програмом постављен је циљ школовања: оспособити слушаоце за успешно командовање пешадијским пуком и пешадијском дивизијом у условима савременог ратовања као и за обављање дужности органа штаба пешадијске дивизије. Тежиште у програму стављено је на изучавање здруженог боја.

Успостављена организација, НПП и облици школовања у Школи тактике, укључујући и формирање Ратне школе, нису се мењали све до краја шездесетих година, што говори да је била рационално постављена. Ово је период када се стварају основе или зачеци осамостаљивања рада катедри, укључујући и стратегију, и стварање повољних услова за њихово ефикасније ангажовање у научноистраживачком раду. Потчињавање Катедре тактике Школи тактике, а Катедри оператике и стратегије Ратној школи, повећана је релативна самосталност школа. Начелници катедри имали су могућност да испоље већи утицај на реализацију наставе основних предмета.

Нови НПП одобрен је 1959. године, а разлози за његову разраду биле су битне промене у гледањима на карактер рата и карактер борбених дејстава у савременим условима. Циљ школовања у Школи тактике био је да слушаоци овладају општим знањима из штабних и командних дужности за ниво пук, бригада и дивизија и за штабни рад у вишим здруженим формацијама у миру и рату.

Наређењем Државног секретаријата за народну одбрану 1964. године Школа тактике преименована је у Вишу војну академију КоВ. Промена

назива условљена је потребом да се прецизније одреди њен видовски карактер, по том основу, њена намена, што на основу дотадашњег назива није било могуће. У Правилнику о организацији рада школе наведено је: „Школа тактике је виша школа намењена за више образовање официра...”. Нови назив је јасно истакао да се ради о Академији, а не о школи, што подразумева и одређене разлике у степену образовања које се стиче, па и с формалног становишта промена назива је адекватнија. Истовремено тим називом опредељен је њен видовски карактер, што такође, није било одређено ранијим називом.

До краја шездесетих година организација школовања у Вишој војној академији остала је иста, а промене су највише погодиле наставни план и програм. У Школи тактике једногодишње школовање почело је 1960/1961, а укинато је завршетком школске 1965/1966. године.

Ратна школа била је највиша интервидовска школа. Циљ школовања био је различито дефинисан у појединим документима, али се сводио на стицање стручне спреме и највиших знања из стратегије и оператике, припреме и употребе оружаних снага, вођење операција и решавање других важних питања одбране. Ратна школа

почела је са радом 5. новембра 1955. и тај датум је касније проглашен за Дан школе. У почетку је била у саставу Више војне академије, а од 1965. године то је самосталан вид школовања.

Иако је Ратна школа почела са радом 1955. године, њој је претходила Школа оператике, која је трасирала даљи пут највишег војног школовања и на курсевима и школовању три генерације дала добре основе за развој будућег руководећег и наставничког кадра. Ратна школа формирана је одлуком Генералштаба Југословенске народне армије 1954. уместо Школе оператике. Школа је почела са радом 5. новембра 1955. године и имала је интервидовски карактер. Школом је руководио начелник школе који је био непосредно потчињен начелнику Више војне академије (у даљем ВВА). Ратна школа образована је да се у њој оспособљавају старешине за обављање највиших војних дужности, посебно за руковођење и командовање оперативним и оперативно-стратегијским саставима, као и за обављање највиших дужности у Генералштабу и Државном секретаријату за народну одбрану. Од школске 1955/1956. до 1963/1964. школовање је трајало две године, након чега се прешло на једногодишње школовање, до школске 1971/1972. (од 1972. до 1974. године

две класе – 18. и 19. школовале су се по двогодишњем програму).

Начелнику Ратне школе потчињен је и Курс оператике (поново формиран 1954. године). Намена је била да се оспособљавају старешине за руковођење и командовање оперативним јединицама и за рад у овим јединицама. Курс је почео са радом 1955, а завршило га је 10 класа (139 лица). Укључујући и период од 1950. (три класе, 52 слушаоца), укупан број лица која су завршила овај курс је 191. Укинута је 1963. године. Формирањем Школе тактике (1952) дефинитивно је решено питање школовања кадра за командовање здружено-тактичким нивоом, а формирањем Ратне школе и Курса оператике решено је питање школовања кадрова оперативног и оперативно-стратегијског нивоа командовања.

За школовање слушалаца у Ратној школи, у школској 1955/1956. години разрађен је посебан НПП, у коме је одређен циљ школовања. Школа је намењена за највише војно образовање официра и за њихово стручно оспособљавање за командовање оперативним и оперативно-стратегијским саставима. Акцент је био на предметима *Оперативика* и *Стратегија*, са тежиштем на планирању и извођењу операција у класичним и нуклеарним условима. У првој класи Ратне школе у школској 1955/1956. години први пут се уводи предмет *Стратегија*. Предмет је у целини теоријског карактера са фондом од 200 часова и заузима око 8,5 одсто времена предвиђеног за школовање. Структуриран је из три дела са одређеним бројем тема (Стратегија у припремама за рат, Стратегија у вођењу рата и Стратегија у Другом светском рату и после њега).

Према свом значају током школовања, предмети су подељени у две категорије. У прву су сврстани Стратегија и Оператика, а у другу – Војна историја, Војна географија, Међународно јавно и ратно право и Страни језик. Потчињавањем катедри стратегије и оператике Ратној школи повећана је релативна самосталност, а начелници катедри могли су више да утичу на реализацију наставног процеса.

У оквиру управних и наставничких органа ВВА, током 1956. и 1957. године, формиране су нове катедре међу којима и Катедра стратегије. Катедра стра-

ГЕНЕРАЛИ У АКАДЕМИЈИ НАУКА

Приликом пријема генерала Живка Павловића у Академију наука и његовог проглашења за редовног члана те највише српске научне институције, Јован Цвијић је, између осталог, рекао да је безброј српских официра и знаних и незнатних јунака, који су показали војничког дара, иницијативе, смелости и јунаштва. Уз име академика Јована Мишковића, славних војвода Путника и Мишића, и име Живка Павловића везано је за знамените, смеле и успеле операције српске војске, које су је учиниле славном у целом свету. „Примајући Вас за свог редовног члана, Академија наука желела је указати своје признање целој српској војсци, награђујући оне врлине које спадају у домен Академије, научни дух и методе,” рекао је Цвијић обраћајући се Павловићу.

тегије и Катедра оператике потчињене су Ратној школи. Начелник Ратне школе истовремено је био и начелник Катедре стратегије. Формирањем пет нових катедри (ратне морнарице, стратегије, војне економије, атомско-биолошко-хемијске одбране и противавионске артиљерије), завршен је процес конституисања катедри за дужи период. Формирање нових катедри условљено је нивоом и интервидовским карактером

полазници на школовању у ВВА, а потом и лица која су прошла одговарајуће дужности у јединицама, командама и установама и лица која су показивала склоност за наставнички позив. Све до организовања и почетка рада последипломских студија у ЦВВШ није постојао посебан облик наставе и усавршавања наставно-научног кадра. Дидактичко-методички курсеви за

који се односи на припреме, планирање, организацију и извођење операција и решавању различитих проблема на оперативно-стратегијском нивоу. Ратна школа је 1972. године преименована у Школу народне одбране.

У наставној 1971/1972. години израђен је нови НПП Школе народне одбране. Управу школе, поред начелника, чинили су: начелници класа, помоћници начелника за последипломске студије и курсева, наставни одсек и орган безбедности. Циљ школовања полазника постављен је на ширу, свестранију и свеобухватнију основу, с циљем да слушаоци стекну највиша знања из области војне науке и ратне вештине, да се оспособе за припрему, планирање и употребу оружаних снага у рату и оспособе за командовање вишим здруженим јединицама – саставима. Полазници су изучавали шест предмета: Стратегија, Оператика, Управљање и командовање, Ратна економика, Методологија војнонаучног рада и Међународни односи и спољна политика.

Наређењем Савезног секретаријата за народну одбрану 1974. године, у Београду, формиран је Центар високих војних школа (ЦВВШ) састава: Школа народне одбране, Командно-штабна академија КоВ, Војна академија КоВ, Војноекономска академија и Стална испитна комисија за чин мајора, генерала и контраадмирала. Наредбом ССНО од 25. јуна 1975. одређена је и организациона структура ЦВВШ. Школи народне одбране потчињене су катедре (стратегије, оператике, војно-обавештајне службе и безбедности, територијалне одбране, Ратне морнарице, и Катедра РВ и ПВО), класе и курсеви. Обједињавањем две видовске академије (Ваздухопловне академије и Командно-штабне академије КоВ) и једне интервидовске школе (Школе народне одбране) створене су веће могућности да се обезбеди континуитет образовања и већа функционалност наставних програма по нивоима школовања.

Наставним планом и програмом из 1974/1975. школовање у Школи народне одбране скраћено је са две на годину дана. Новим НПП предвиђено је изучавање четири предмета (Стратегија, Оператика, Руковођење и командовање и Марксистичка дијалек-

школовања у Ратној школи, новим програмским садржајима и већем значају који је придаван изучавању борбених дејстава у условима употребе нуклеарних борбених средстава.

За наставнике у Ратној школи биране су старешине које располажу војностручним, општим и педагошким знањима, који, уз постојање других претпоставки (ефикасно планирање наставе, квалитетне стручне, методичко-дидактичке и друге припреме), омогућавају ефикасно реализовање циљева школовања. Остваривање тих захтева током развоја војног школства био је ограничен, јер није било довољно професионалног наставничког кадра, и сводио се само на лица школована у СССР-у. Основна база за избор наставника, касније, постају и

наставнике организују се почев од 1977. године.

Током развоја војног школства наставни планови и програми мењали су се веома често у складу са изменама у називу школе и циљевима и задацима школовања. Такође, НПП мењан је и током школовања. Док је школа носила исти назив, школовање је имало различито време трајања. У прилогу су одабрани и анализирани само они НПП који су карактеристични за поједине фазе едукације и усавршавања официра. У наставној 1966/1967. години укинута су многи предмети у Ратној школи. Број предмета смањен је са шест на два (стратегију и оперативу) и две активности (политичку наставу и телесно вежбање). Нагласак у НПП дат је на јаснијем циљу школовања

ПРЕДМЕТИ У ШКОЛИ ТАКТИКЕ

Нови НПП урађен је 1953. године и њиме је предвиђено да се изучавају следећи предмети: (1) Тактика са штабном службом, родовима и службама, (2) Топографско премеравање, (3) Организација и руковођење, (4) Војна географија, (5) Општевојна историја, (6) Историја народноослободилачког рата, (7), Историја важних ратова Србије и Црне Горе (8) Историја Другог светског рата, (9) Дијалектички материјализам, (10) Политичка економија, (11) Страни језик и (12) Телесно вежбање. Од 1953. при Школи тактике организовани су: Курс садејства и Курс виших резервних официра, који су престали са радом 1955. године.

тика и војна мисао), и уз њих четири посебне активности (командно-штабна ратна игра, командантско путовање, телесно вежбање и актуелна проблематика). У односу на НПП из 1971. Године, изостављена су три предмета: Ратна економика, Међународни односи и спољна политика и Методологија војнонаучног рада. Део ових предмета укључен је у НПП Командно-штабне академије видова оружаних снага, а део тема из ових предмета додат је у предмет Стратегија. Према новом НПП стратегија је структурирана из четири тематске области са 25 ком-

лу општенародне одбране. За реализацију циља школовања утврђени су следећи наставни предмети: Стратегија, Оператика, Марксистичка дијалектика и војна мисао, и посебни облици наставе: актуелна проблематика, телесно вежбање, студијско путовање и дипломски рад. Назив „командантско путовање“ замењено је називом „студијско путовање“, јер се сматрало да адекватније изражавају циљ и садржаје те активности.

Седамдесете године унеле су знатне промене у систем војног школства и означиле нов почетак у развоју војног

зацијској структури катедре: тактике, артиљерије, ПВО, оклопних јединица, инжењерије, везе, АБХО, позадине, војне историје и војне географије. Према *Закону о војним школама и научно-истраживачким устјановама*, Командно-штабној школи дата је могућност организовања ванредног школовања. У школској 1975/1976. години на школовање у КША КоВ примљена је прва генерација од 50 слушаца.

Промене НПП извршене су за школску 1974/1975. годину. У поређењу са циљевима школовања у претходном периоду, основна разлика је у томе што је планирано да се слушаоци оспособе за дужности команданта батаљона – дивизиона у роду, за разлику од претходног НПП у којем је планирано за дужности команданта пука, бригаде и дивизије.

Крајем седамдесетих година пред командно-штабне академије постављени су нови циљеви, садржаји и нова концепција ових школа. Посебне разлике постојале су између КША КоВ, с једне стране, и КША РВ и ПВО и КША РМ, с друге стране. Стога су ове две школе програмски и концепцијски усклађене. Циљ је био да се створи међусобно усклађени и функционалнији систем војних школа. Ове разлике посебно су се уочавале у школовању кадра у КША КоВ која је оспособљавала официре за команданте батаљона. Овај облик школовања требало је знатно раније почети у односу на остале командно-штабне академије које су на овом нивоу тежишно решавале задатке нивоа пук – бригада и другог одговарајућег нивоа у РВ и ПВО и РМ.

Ради даље рационализације и ефикаснијег остваривања научнообразовних и научних задатака војних школа, војношколски систем је у школској 1984/1985. години знатно дограђен. Формиране су Командно-штабна школа тактике (КШШТ) и Командно-штабна школа оператике (КШШО). Командно-штабне школе су високошколске наставне и научне установе које оспособљавају војне старешине за одговарајуће командне и штабне дужности у здруженим тактичким јединицама и оперативно-стратегичким јединицама, командама и штабовима.

Наставни план и програм КШШТ садржавао је предмете: Оператику (око 12 одсто од укупног наставног време-

плексних тема. Области стратегије су рат и савремени стратегијски системи, развој наше војностратегичке мисли, концепција и доктрина ОНО и стратегија оружане борбе.

На основу двогодишње праксе рада у односу на НПП из 1974/1975. године, НПП из 1976/1977. допуњени су и иновирани. Предмет Стратегија добио је нови назив Стратегија општенародне одбране. Раније тематске области и 25 тема бољом систематизацијом смањене су на три тематске области и 19 тема.

У току 1979. године постојећи НПП је иновирани, у виду преднацрта, по којем је отпочело школовање у Школи народне одбране у школској 1979/1980. години. Он је у основи остао све до школске 1984/1985. године, када је школа преименована у Шко-

лства. Командно-штабна академија КоВ и Школа народне одбране дефинисане су као високе наставне и научне установе. Увођење смерова школске 1971/1972. године условило је знатне промене у броју и садржају предмета. Од осам предмета у претходном НПП, број различитих предмета повећао се на 39. Заједнички предмети смерова су: Основи стратегије, Руковођење оружаним снагама, Методологија војнонаучног рада, Војна историја, Војна географија, Друштвено-политички систем, Међународни односи и спољна политика. Од 1972. године Командно-штабна академија КоВ школује слушаоце за резервне старешине територијалне одбране и резервне старешине оперативне војске.

Командно-штабна академија КоВ 1975. године имала је у својој органи-

на), Тактику (64 одсто), Руковођење и командовање (9 одсто), Основе методологије ратне вештине (5 одсто) и остале активности (8 одсто).

Школске 1984/1985. године Школа народне одбране преименована је у Школу општенародне одбране коју су завршила 23 полазника у периоду од 1986. до 1988. године. Школа општенародне одбране, у трајању од шест месеци, концепцијски је оспособљавала највише војне и цивилне руководиоце (што би данас одговарало рангу Високих студија безбедности и одбране). Образоване су командноштабне школе оператике (КоВ, РВ и ПВО и РМ) и тактике видова. Командно-штабна школа оператике почела је са радом 1985/1986. и школовање је трајало годину дана. Школа оператике преузела је део програма Школе народне одбране и била школа за оспособљавање за високе војне дужности, док је Школа општенародне одбране преузела само део војне стратегије као интегрални део стратегије општенародне одбране. Школа општенародне одбране, у трајању од шест месеци, концепцијски је оспособљавала највише војне и цивилне руководиоце за решавање стратегијских питања одбране, рата и оружане борбе.

Командно-штабну школу оператике завршило је пет класа, укупно 175 полазника. По завршетку школске 1989/1990. године престаје да функционише Командно-штабна школа оператике као високостручна наставна и научна установа. Ратна школа почела је са радом школске 1990/1991. године. У овој школи одшколована је само једна класа (1. класа, преименована у 36. класу овог нивоа школовања). Наредне школске године, због ратних дешавања 1991, школовање је прекинуто.

Реформама из 1989/1990. године учињене су две крупне промене: поново је формирана двогодишња Командно-штабна школа (по видовима) за тактички ниво, а Школа општенародне одбране трансформисана је у Ратну школу, у трајању од годину дана. Ратна школа била је организацијска јединица Центра високих војних школа.

Почетак школске 1989/1990. године почео је новим (привременим) НПП кога је одобрио начелник Генералштаба. Циљеви и задаци школовања према овом НПП нису се битно променили али је његова структура битно

измењена. У оквиру НПП уведен је далеко већи број самосталних предмета: Стратегија, Савремено југословенско друштво, Рад са људима и Оружане снаге СФРЈ, Стране армије, ВОС и безбедност, Позадина, Војна географија и Војна историја.

Циљ школовања према овом НПП био је оспособити слушаоце за: успешно руковођење и командовање здруженим тактичким јединицама и за рад у командама, штабовима оперативних састава и установама војшта; организовање, припремање и вођење бојева здружених тактичких јединица и операција оперативног нивоа и организовање борбене обуке и свих других облика оспособљавања.

Наредбом начелника ГШ ВЈ од 28. јуна 1994. формирана је Генералштабна школа ВЈ, настала од дотадашњих Командно-штабних школа КоВ, РВ и ПВО и РМ. У својој организацијској структури школа у свом саставу има: две класе слушалаца, катедре тактике, командовања, војнообавештајне службе и безбедност и Катедру позадинског обезбеђења. Генералштабна школа је образовна установа у којој се професионални официри оспособљавају за командне и штабне дужности у здруженим тактичким јединицама, односно штабне дужности у оперативно-стратегиским саставима, командама и установама Војске.

2, Командовање 2, Методологија ратне вештине, Физичка обука и посебни облици наставе.

Наставним планом и програмом Генералштабне школе ВЈ за 1995/1996. годину, циљ школовања је видовско оспособљавање слушалаца за вођење бојева у свим условима извођења савремених ратних дејстава и оспособљавање за обављање оперативно-штабних и других дужности у командама, штабовима и установама свих нивоа у миру и рату.

Школа националне одбране

У новом школском систему Ратна школа је 1993. године преформирана у Школу националне одбране у саставу Центра војних школа. Школовање 37. класе почело је са закашњењем (фебруара 1994. године) и трајало свега пет и по месеци. У свом саставу Школа националне одбране није имала катедре, већ само управни део. Укидањем Универзитета Војске Југославије 1994. године, Школа националне одбране остала је самостална у саставу Центра војних школа ВЈ, али је у свом саставу имала катедре стратегије и оператике, што је омогућило централизовано планирање наставе, њено извођење и праћење. Управа и катедре стратегије и

ВАНРЕДНО ШКОЛОВАЊЕ

Законом о војним школама и научноистраживачким установама Командно-штабној академији и Школи народне одбране дата је могућност организовања ванредног школовања. У школској 1975/1976. години на школовање у КША КоВ примљена је прва генерација од 50 слушалаца, а у Школи народне одбране 20 слушалаца. Школа народне одбране организује и спроводи: редовно школовање официра, ванредно школовање официра, последипломске и докторантске студије, научноистраживачки рад из области ратне вештине, курсеве за усавршавање официра, редовно школовање припадника страних оружаних снага.

Због преласка са двогодишњег на једногодишње школовање 1995. дошло је до знатних промена у НПП ГШШ ВЈ. То је разлог што је начелник Генералштаба 1995. одобрио нови НПП за Генералштабну школу. Наставним планом и програмом ГШШ изучавају се следећи предмети: Основи стратегије, Оператика 1, Тактика

оператике носиоци су планирања и реализације плана рада у Школи, посебно наставног плана рада.

Да би се уписао у Школу националне одбране, сваки кандидат морао је проћи одговарајућу дужност на оперативном и стратегијском нивоу, након завршеног школовања у Генералштабној школи, морао је да има

високе службене оцене за свој рад, да познаје један страни језик и буде психофизички спреман за обављање сложених дужности у Војсци. Од 2001. године Школа националне одбране интегрисала је у свој састав Генералштабну школу.

Школске 1996/1997. године поново је дошло до извесних измена – уведене су наставне области ратоводство и стратегија оружане борбе (остале области су оператика и физичка обука). Катедра стратегије је носилац предмета Ратоводство и Стратегије оружане борбе. Поред наставника Катедре стратегије, за реализацију предмета ангаžовали су се спољни сарадници из државних органа, а посебно Савезног министарства за одбрану и Генералштаба. Заједно са полазницима Војске Југославије школовали су се припадници Војске Републике Српске (по истом НПП).

Законом о изменама Закона о војним школама и војним научно-истраживачким усџановама (СВЛ 74/1999) дошло је до промене места Школе националне одбране у систему војног школства. Према новом Закону ШНО се организује као део Војне академије и у њој се остварује генералштабно усавршавање за командовање оперативно-стратегијским саставима и обављање оперативних, штабних и других дужности у командама оперативног и стратегијског нивоа.

Савремено усавршавање

Стручно усавршавање виших официра у Војсци Србије и Министарству одбране институционализовано је данас у оквиру Школе националне одбране. Она обједињује ниво Командно-штабног и генералштабног усавршавања у којима се официри родова и служби оспособљавају за високе и највише командне и друге дужности у Војсци и организацијским јединицама МО. Школа прати и изучава страна искуства, али чува и унапређује вредности и традиције српског војног школства. Назив Школа националне одбране усвојен је 1993. године.

Настава у Школи националне одбране реализује се путем предавања, семинара, консултација, вежби, наставних посета и студијских путовања. Вежбе се изводе ради проигравања одређених модела комплексних задатака на оперативно-тактичком нивоу. Посебним облицима наставе обухваћена су студијска путовања у земљи и иностранству у трајању до седам радних дана. У оквиру примењеног дела оператике реализују се десетодневна командантска путовања (извиђања), која укључују и наставне посете везане за садржаје командовања и руковођења. Обухваћене су и наставне посете организацијским јединицама Војске Србије, јединицама локалне самоуправе и радним организацијама.

Одувек су овом нивоу школовања могли да приступе само високостручни и способни официри, са искуством из праксе, са високим службеним оценама и моралним и психофизичким способностима. Позив официра захтева стално учење и овај ниво школовања је само завршна фаза непрекидног стручног усавршавања официра.

Наставним планом и програмом Командно-штабног усавршавања професионалних официра одређен је и циљ њиховог оспособљавања за

командовање тактичким јединицама свог рода службе батаљонског нивоа, обављање штабних дужности у командама бригадног нивоа и других дужности у вишим командама Војске Србије (Војска) и организационим јединицама Министарства одбране (МО) у оквиру мисија и задатака који проистичу из доктринарних и нормативних докумената у области одбране Републике Србије.

Осим основних предметних садржаја, на Командно-штабном усавршавању обрађују се и основе војног менаџмента, историја војне мисли, савремени концепти безбедности, начела употребе страних армија у извођењу операција, одредбе међународног хуманитарног права у командовању, односи с јавношћу, цивилно-војна сарадња и др. Настава се реализује путем предавања, семинара, консулта-

ција, вежби, наставних посета. Вежбе се изводе ради проигравања одређених модела комплексних задатака на оперативнотактичком нивоу.

У својој дугој историји школа је више пута мењала назив и наставне планове. Командно-штабно усавршавање наставља традиције претходних школа истог нивоа. Од Више школе Војне академије (1884–1941) преко Школе тактике, Више војне академије видова, Командно-штабне академије до Генералштабне школе ВЈ (1995–2000). Историјат школе обухвата период од 1884. године и испуњен је бурним историјским догађајима који су пресудно утицали на нашу отаџбину и њену војску. Назив није мењала само држава, већ и њена војска: Војска Краљевине Србије (до 1918), Југословенска војска и морнарица (1919–1941), Југо-

РАЦИОНАЛИЗАЦИЈА НАСТАВНИХ ПЛАНОВА

Уместо привременог НПП начелник Генералштаба одобрио је 1991. нови НПП Командно-штабне школе који је био на снази 1991–1993. године. У односу на претходни, овај НПП битно је измењен. Укинута су предмети: Савремено југословенско друштво, Рад са људима и Оружане снаге СФРЈ, Стране армије, ВОС и безбедност, Позадина и Физичко васпитање, а уведен је нови предмет Морална снага одбране. Део садржаја укинutih предмета интегрисан је у постојеће предмете.

словенска армија и ЈНА (1941–1992), Војска Југославија, Војска Србије и Црне Горе и Војска Србије (2006).

Наставним планом и програмом Командно-штабног усавршавања за 2000/2001. годину, циљ КШУ је оспособљавање слушалаца за командовање здруженим тактичким јединицама свога вида – рода, обављање оперативно-штабних и других дужности у командама и установама оперативног и стратегијског нивоа у организацијским јединицама Генералштаба и Савезног министарства за одбрану, у миру и рату.

Наставним планом и програмом Командно-штабног усавршавања професионалних официра циљ КШУ је оспособљавање официра за командовање здруженим тактичким саставима (јединицама) свога вида (рода), обављање оперативних, штабних и наставнич-

ких дужности у Министарству одбране и Војсци Србије, те за реализацију других дужности у оквиру мисија и задатака, који проистичу из доктринарних и нормативних докумената у области одбране Републике Србије.

Генералштабно усавршавање

Циљ Генералштабног усавршавања је развој лидерских способности официра за стратегијско размишљање и ефикасно командовање и руковођење у широком спектру националних и међународних безбедносних изазова. Овај ниво усавршавања обезбеђује оспособљавање официра за решавање оперативних проблема и развијање захтеваних знања и вештина за потребе виших нивоа командовања и руковођења, тежишно у областима: безбе-

дост и одбрана, менаџмент у обрани и операције.

Нови наставни план и програм који је ступио на снагу школске 2000/2001. године, којим је отпочело школовање 44. класе, донео је извесне измене. Циљ Генералштабног усавршавања јесте оспособљавање слушалаца за командовање оперативним и стратегијским саставима и обављање оперативних, штабних и других дужности у командама оперативног и стратегијског нивоа, Генералштабу и Савезном министарству за одбрану земље, у миру и рату. Наставним планом и програмом обухваћена су четири предмета: Ратоводство, Војна стратегија, Оператика и Фискултура.

Према Наставном плану и програму који је ступио на снагу 2006/2007. године, циљ генералштабног усавршавања је оспособљавање официра за највише дужности у Министарству одбране, Генералштабу и за командовање оперативним саставима (јединицама) Војске Србије, обављање оперативних, штабних, наставничких и других дужности у оквиру мисија и задатака који проистичу из доктринарних и нормативних докумената у области одбране Републике Србије.

Наставним планом и програмом из 2008/2009. године циљ усавршавања официра није се битније променио од претходног, осим што уводи оспособљавање за командовање здруженим тактичким јединицама бригадног нивоа.

Наставним планом и програмом из 2012/2013. годину циљ Генералштабног усавршавања је развој лидерских способности официра за стратегијско размишљање и ефикасно командовање и руковођење у широком спектру националних и међународних безбедносних изазова.

СТРАНЦИ НА УСАВРШАВАЊУ

Након паузе од пет година, усавршавање припадника страних оружаних снага наставља се 1994. и углавном су то припадници Војске Републике Српске, све до 2007. године. У периоду од 1994. до 2015. године ниво Командно-штабног усавршавања завршио је 181 полазник из седам држава (Босна и Херцеговина – 162, Ангола – 5, Алжир – 4, Кина – 3, Црна Гора – 3, САД – 3 и Република Македонија – 1). Ниво Генералштабног усавршавања завршила су 62 полазника из девет држава (Босна и Херцеговина – 44, Ангола – 6, Алжир – 5, Црна Гора – 2, Руска Федерација – 1, Аустрија – 1, Турска – 1, Грчка – 1 и Република Македонија – 1).

Квантитативни показатељи ШНО

Ниво Генералштабног усавршавања од 1955. до 2015. године (58 класа) завршила су 1.862 полазника, а ниво командно-штабног усавршавања од 1948. до 2015. године (61 класа) завршило је 7.297 полазника. Међутим, оба облика усавршавања (школовања) организовала су и ванредно усавршавање

(школовање). На Командно-штабној академији (ниво КШУ), прва ванредна класа (50 лица) почела је школовање 1975/1976. године и нема података (потребно истражити) о укупном броју лица која су завршила овај ниво ванредног усавршавања. Школу народне одбране (ниво ГШУ), од 1975. до 1985. године, похађало је девет класа и ванредна група пуковника (217 лица).

Последипломске студије

Потреба за последипломским студијама препозната је почетком седамдесетих година, па је успостављена као организациона целина у оквиру Центра високих војних школа 1974. године. Почела је са радом школске 1976/1977. године, намењена за образовање високостручног кадра за научноистраживачку делатност и реализацију високошколске наставе.

Циљ студија био је припремање наставно-научних кадрова за потребе оружаних снага, односно оспособљавање полазника за самостална и тимска истраживања научних проблема ратне вештине и унапређење наставе у високим војним школама. У прву генерацију, 1976. године, на редовно школовање примљено је девет, а на ванредно школовање 19 кандидата.

За разлику од периода од 1955. године до 1975. године, када је школа била искључиво наставна (образовна) установа, тиме је проширен делокруг рада и она постаје и научна установа, која је поред оспособљавања официра за најодговорније дужности у области изградње оружаних снага и командовање вишим здруженим саставима, отпочео развој научноистраживачке делатности у области ратне вештине. *Законом о војним школама и научноистраживачким установама* Југословенске народне армије, школа је 1978. године дефинисана као висока војна школа – наставна и научна установа ЈНА.

Последипломске студије организоване су ради стицања академског степена магистара војних наука. Све класе магистарских студије, осим 1. класе, чије је школовање било редовно, организоване су као ванредне студије у трајању од две године. На

последипломским студијама, највећим делом, реализоване су магистарске студије из области ратне вештине на смеровима Командовање, Оператика, Стратегија и Тактика. Организовано је и школовање једне класе смера Планирање и развој оружаних снага, две класе смера Андрагогија, а школске 2005/2006. године организоване су и студије из области Логистика на смеровима Саобраћајно и Техничко обезбеђење.

Први магистри војних наука промовисани су 10. октобра 1978, а од формирања Последипломских студија, 1976. године па до 2006. године, када су након организацијских промена, прешле у састав Деканата Војне академије звање магистара војних наука стекло је 116 официра, а звање доктора војних наука 89 официра и генерала.

Школовање (усавршавање) припадника страних оружаних снага

У Школи националне одбране, са различитим називом и у дугогодишњем периоду, давана је могућност школовања припадницима страних оружаних снага. Та могућност предвиђена је законом, а правилницима школе је детаљни-

је разрађивана. Настава се изводила по НПП који се утврђује уговором о школовању, а најчешће су били израђивани засебни НПП за припаднике страних оружаних снага.

Прва генерација (пет официра Републике Индонезије) примљена је у Школу тактике 1963. године. Школовање је трајало један семестар и имало је карактер припреме за Ратну школу. Од завршетка школовања официра индонезанске и ирачке армије од 1966. до 1975. године, на школовању није било официра страних армија. Од 1975. године почиње школовање на Командно-штабној академији КоВ припадника оружаних снага више афричких земаља. То су Замбија, Алжир, Зеленортска Република, Ангола, Зимбабве, Намибија (SWAPO покрет) и припадници Палестинског ослободилачког покрета.

У периоду од 1963. године до 1989. године ниво командно-штабног усавршавања завршило је 117 полазника из шест држава и три ослободилачка покрета. Ниво генералштабног усавршавања завршио је 21 полазник из три државе. У наведеном периоду оба нивоа усавршавања завршило је 138 полазника из шест држава и три ослободилачка покрета.

Ниво Командно-штабног усавршавања од 1963. до 2015. године завршило је 298 полазника из 14 држава, а ниво генералштабног усавршавања 83 пола-

зника из 11 држава. Укупно, оба нивоа усавршавања завршио је 381 полазник из 15 држава и три ослободилачка покрета: Индонезија, Ирак, Замбија, Зеленортска Република, Босна и Херцеговина, САД, Црна Гора, Кина, Руска Федерација, Република Македонија, Аустрија, Турска, Ангола, Алжир, Грчка и ослободилачки покрети из Зимбабвеа (ZANU и ZAPU), Палестине (ПЛО) и Намибије (SWAPO).

Уместо закључка

Звање „генералштабни официр“, које се данас стиче завршетком школовања у Школи националне одбране –

генералштабним усавршавањем, одувек је био крајњи циљ стручног напредовања сваког официра, од Војске Кнежевине Србије, па до Војске Србије. Одувек је тај пут био трновит, тежак и напоран, прожет сталним школовањем и усавршавањем од Војне академије до Генералштабног усавршавања у Школи националне одбране. Полазници Генералштабног усавршавања знање стечено у највишој војној школи потврђивали су самопрегорним радом, способностима исказаним у свом дугогодишњем раду, високим службеним оценама и високим моралним и психо-

физичким способностима. Тако је било и у Кнежевини Србији, Краљевини Југославији, тако и данас у Србији – у њеној Школи националне одбране. Знање, способност и одговорност, као темељне вредности које српски официри понесу са Војне академије и Школе националне одбране, представљају предуслов за извршавање постављених задатака и на унутрашњем и на међународном плану. ■

Пуковник др Мирослав ТАЛИЈАН
Пуковник Ранко МАЧКИЋ
Пуковник Горан ЗЕКИЋ

